

Ecosystemen

Omstreeks 1800 was Alexander von Humboldt de eerste wetenschapper die inzag dat in de natuur levensvormen allen een eigen rol spelen binnen een bepaald geografisch gebied en met elkaar verbonden of zelfs van elkaar afhankelijk zijn¹. Dit inzicht legde onder meer de basis voor de theorieën van Charles Darwin over evolutie. Het besef dat binnen een ecosysteem verschillende organismen elkaar beïnvloedden is nu net zo relevant als het toen revolutionair was. Waar in wetenschap en design steeds vaker naar de natuur gekeken wordt, 'biomimicry'² voor het ontwerpen van duurzamer, steviger, makkelijker te produceren of te repareren materialen, kan ook voor informatie en communicatietechnologie inspiratie gehaald worden uit de natuur.

Ir. H.T. Terpoorten MSc is CEO bij HYFEN.

Het inzicht dat binnen een ecosysteem partijen verschillende rollen kunnen hebben in communicatie en informatieoverdracht is hierbij een krachtig uitgangspunt³. Daarbij kan de waarde die iedere partij binnen een ecosysteem toevoegt en/of onttrekt aan het ecosysteem verschillend zijn, zowel in omvang als hoedanigheid. Denk aan bijen die in ruil voor voeding (nectar) de pollen van bloemen (voortplanting) verspreiden. Evenzo kan deelname aan een bedrijfsecosysteem voor de ene partij een verlaging van kosten betekenen en voor de andere een betere kwaliteit van dienstverlening opleveren. Via deze asymmetrische waarde uitwisseling en wederkerigheid binnen een ecosysteem kan voor alle deelnemende partijen 'waarde' gecreëerd worden zonder dat het ten koste van anderen gaat.

PENSIOENECOSYSTEEM

Het pensioenecosysteem is met zijn wortels in solidariteit en collectiviteit een goede voedingsbodem om aan de slag te gaan met deze ecosysteem gedachte. Door samenwerking vanuit gemeenschappelijk belang en het oer-Hollandse 'polderen' hebben we in Nederland al jaren een van de beste pensioenstelsels ter wereld⁴, waarbij het collectief steeds uitgangspunt is. In de huidige samenleving staat deze collectieve gedachte echter ook al enige tijd onder druk, wat al eerder in de jaren '10 heeft geleid tot een verwachte individualisering van pensioenen. Tegen deze achtergrond is het huidige Hyfen team eind 2015 gestart met de vraag hoe de uitvoering van pensioenen significant voordeliger kon worden ingericht terwijl tegelijkertijd de 'deelnemer' centraal kon worden gesteld.

Tevens stond destijds bitcoin⁵, blockchain⁶ of simpelweg decentrale technologie⁷ op de innovatieagenda als 'disruptief'. Met deze technologie, die een slimme combinatie is van een datastructuur gebaseerd op bestaande cryptografie en netwerktechnologie, is het mogelijk om binnen een netwerk van partijen waarde (of data) uit te wisselen zonder dat één partij een centrale positie inneemt. Hiermee vielen de opdracht en het gereedschap om te komen tot een oplossing samen. Aan de hand van het inzicht dat het voor het administreren van pensioen belangrijk is om voor een lange tijd zorgvuldig de opbouw van een pensioendossier vast te leggen door het combineren van de gegevens⁸ van verschillende partijen (pensioenfondsen, werkgever, overheid, etc.), ontstond de hypothese dat deze technologie geschikt is om een oplossing te vinden voor de uitdaging van significante kostenreductie binnen de gestelde randvoorwaarde van individualisering.

DECENTRALE TECHNOLOGIE

Het centrale principe is 'verwijzen in plaats van kopiëren'. Door te verwijzen naar de bron van data in plaats van deze in verschillende kopieerslagen op te slaan in eigen op zichzelf staande systemen, ontstaat een gedeelde waarheid. Zo bestaat een pensioendossier dus niet langer meer uit allerlei kopieën van bijvoorbeeld verhuisberichten, maar uit verwijzingen naar die data bij de bron, in dit geval de Basisregistratie Personen. Door in hetzelfde systeem bewerkingen op die data uit te voeren, zoals bijvoorbeeld het berekenen van de effecten van een waardeoverdracht (het overdragen van een pensioenregeling) kan een deelnemer interacteren met haar of zijn pensioen, ongeacht bij welk pensioenfonds of uitvoerder die deelnemer is aangesloten.

Vanzelfsprekend is privacy hierbij een belangrijk uitgangspunt en in tegenstelling tot publieke toepassingen van blockchaintechnologie is in de oplossing die door Hyfen is ontwikkeld privacy binnen de context van de Algemene Verordening Gegevensbescherming een belangrijk uitgangspunt bij het ontwerp van de systemen. Daarom is ook onafhankelijk vastgesteld dat hiermee wordt voldaan aan de vereisten uit privacywetgeving. Daarmee sluit zowel het gedachtegoed als de ontwikkelde technologie naadloos aan bij de visie van bijvoorbeeld de Nederlandse overheid op 'regie op gegevens'⁹ voor het ondersteunen van de digitale samenleving door op een veilige wijze gegevens te ontsluiten volgens de principes van dataminimalisatie, traceren van (data)transacties en het voorkomen van 'schaduwadministraties' met persoonsgegevens.

Via diverse experimenten en prototypes zijn toepassingen in het pensioendomein onderzocht, van een zichzelf administrerend 'tontine' (smart)contract tot de toepassing van deze technologie voor het uitvoeren van de gehele pensioenadministratie. Bij het ontwikkelen van deze prototypes zijn ook steeds (meer) partijen uit het pensioenecosysteem betrokken geweest. Zo is er in het 'maatwerk voor innovatieprogramma' van pensioentoezichthouders AFM en DNB onderzocht wat decentrale technologie betekent voor de manier waarop toezicht kan worden gehouden. Ook wordt samen met de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens onderzocht of het ontsluiten van gegevens aan het pensioenecosysteem door het toepassen van het 'verwijzen in plaats van kopiëren' principe op een betere manier kan worden vormgegeven.¹⁰

VOORDELIGE PENSIOENUITVOERING EN MODERNE KLANTREIZEN

Met de in het najaar van 2020 gelanceerde toepassing 'mijnwaarde-overdracht.nl'¹¹, voor het overdragen van pensioenaanspraken na een werkgeverswissel, tonen we de levensvatbaarheid van deze bevindingen en visie aan. Met name het gemak waarmee de deelnemer toegang krijgt tot haar eigen pensioendossiers, daarmee de vergelijking kan maken en de waardeoverdracht direct kan laten uitvoeren, is een belangrijke toegevoegde waarde. Daarnaast toont het feit dat hiermee een proces waar voorheen maanden overeen ging en dat grotendeels op papier plaatsvond nu in enkele tientallen minuten digitaal kan worden afgerond ook aan dat het ecosysteemvoordeel van het Hyfen platform de gewenste kosteneffecten kan bewerkstelligen.

De dynamiek van de achterliggende business case is simpel. Door infrastructuur te delen en gezamenlijk in te richten kunnen ook de kosten voor ontwikkeling, onderhoud en beheer van deze software gedeeld worden. Simpelweg het benutten van de schaalvoordelen van samenwerking. Ook kan door slimme en modulaire inrichting van het systeem snel en makkelijk functionaliteit worden aangepast of toegevoegd. Dat betekent dat pensioenuitvoerders en verzekeraars dus niet iedere keer hun eigen systemen aan hoeven te passen zodra er wat verandert in bijvoorbeeld pensioenwetgeving, maar zich kunnen focussen op de eigen corebusiness.

'Positive sum' samenwerking

In een markt waarin nu nog ongeveer 20 partijen ieder hun eigen IT-systemen bouwen en onderhouden, bedragen de gezamenlijke kosten

voor pensioenuitvoering jaarlijks bijna een miljard euro¹². Dit geld kan daarmee niet in de pensioenpotjes van de deelnemers terecht komen, waardoor het ook niet verder kan renderen. Hyfen gelooft daarom dat gedeelde infrastructuur en componenten in de uitvoering de toekomst hebben. Op die manier kunnen we autonomie van partijen bewaken, maar wel de kosten delen. Ook zien we dat de achterliggende vragen in de nieuwe wet 'toekomst pensioenen' over solidariteit en collectiviteit de komende jaren voor een grote uitdaging gaan zorgen bij het implementeren van de nieuwe pensioenafspraken in de huidige systemen. Naast deze inhoudelijke uitdagingen zullen daarbij ook technische vraagstukken gaan spelen rondom privacy, datakwaliteit en -eigenaarschap.

De transitie naar het nieuwe pensioencontract zal de komende jaren de Nederlandse pensioensector flink bezighouden. Naast het robuust uitvoeren van de huidige regelingen moeten partijen op beheerste wijze de overstap naar een transparanter en persoonlijker stelsel implementeren. Tegelijkertijd moet de dienstverlening, realtime, interactief en steeds goedkoper worden aangeboden. Het zou contraproductief zijn als fondsen en uitvoerders nu de focus naar binnen richten en ieder het wiel voor zich uit gaan vinden terwijl samenwerking en het gezamenlijk ontwikkelen van generieke functies en functionaliteit zowel voordeliger als klantvriendelijker is. Vanuit Hyfen ondersteunen wij de transitie naar het Nieuwe Pensioencontract door met de sector op zoek te gaan naar 'positive sum' toepassingen. Daarom roepen we alle partijen en 'stakeholders' binnen het pensioenecosysteem en daarbuiten op om met ons mee toe doen / denken / werken en het perspectief van de eigen organisatie te relateren aan de positie in het ecosysteem. Op die manier kunnen we samen een gezonde evolutie van het ecosysteem bewerkstelligen¹³.

Hyfen betekent 'schimmeldraad': schimmeldraden spelen een belangrijke rol in ecosystemen doordat zij verschillende organismen in een ecosysteem met elkaar verbinden en een communicatie platform vormen voor bijvoorbeeld bomen en planten in een bos¹⁴. Hyphen betekent ook verbindingstreepje of koppelteken. Daarnaast was Hyves een van de eerste sociale netwerken in Nederland. ■

1 – <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jbi.13500>

2 – <https://nl.wikipedia.org/wiki/Biomimetica>

3 – https://www.ey.com/en_gl/wavespace/what-can-business-learn-from-nature-about-ecosystems

4 – <https://www.mercer.com/newsroom/global-pension-index-uncovers-strong-correlation-between-household-debt-and-pension-assets.html>

5 – <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

6 – <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/blockchain-beyond-the-hype-what-is-the-strategic-business-value>

7 – <https://www.theguardian.com/technology/2018/sep/08/decentralisation-next-big-step-for-the-world-wide-web-dweb-data-internet-censorship-brewster-kahle>

8 – <https://netpar.nl/publicatie/veranderende-rol-pensioenuitvoerders-als-gevolg-van-data-science/>

9 – digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/gegevens/regie-op-gegevens/

10 – <https://magazines.rvig.nl/idee/2020/14/veilige-en-actuele-persoonsgegevens-door-digitale-stekkerdoos>

11 – <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30041320/pensioensector-krijgt-centrale-website-voor-waardeoverdrachten>

12 – http://www.lcpnl.com/nl/nieuws-en-publicaties/nieuws/2020/20200910_wiu_2020/

13 – <https://www.internetconsultatie.nl/wettoekomstpensioenen/reactie/c3bb862-5047-45ff-9725-882b607fe208>

14 – <https://www.newyorker.com/tech/annals-of-technology/the-secrets-of-the-wood-wide-web>